

ปรมาัตถธรรม (๕)

สุภีร์ ทุมทอง

๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒

ปรหมัตถธรรม ๔

๑. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑
๒. เจตสิก ๕๒
๓. รูป ๒๘
๔. นิพพาน

๑. จิตปรมัตถ์

ก. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๑. กามาวจรจิต ๕๔

๒. รูปาวจรจิต ๑๕

๓. อรูปาวจรจิต ๑๒

๔. โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

(ชื่อจิตทั้งหมดจาก สงคห. ปฐมปริจเฉท)

๑. จิตปรมัตถ์

ก. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๑. กามาวจรจิต ๕๔

๑.๑ อकुศลจิต ๑๒

๑.๒ อเหตุกจิต ๑๘

๑.๓ สเหตุกกามาวจรกุศลจิต ๘

๑.๔ สเหตุกกามาวจรวิบากจิต ๘

๑.๕ สเหตุกกามาวจรกิริยาจิต ๘

๒. รูปาวจรจิต ๑๕

๓. อรูปาวจรจิต ๑๒

๔. โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

๑. จิตปรหมัตถ์

ก. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๑. กามาวจรจิต ๕๔

๒. รูปาวจรจิต ๑๕

๒.๑ รูปาวจรกุศลจิต ๕

๒.๒ รูปาวจรวิบากจิต ๕

๒.๓ รูปาวจรกิริยาจิต ๕

๓. อรูปาวจรจิต ๑๒

๔. โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

๑. จิตปรหมัตถ์

ก. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๑. กามาวจรจิต ๕๔

๒. รูปาวจรจิต ๑๕

๓. อรูปาวจรจิต ๑๒

๓.๑ อรูปาวจรกุศลจิต ๔

๓.๒ อรูปาวจรวิบากจิต ๔

๓.๓ อรูปาวจรกิริยาจิต ๔

๔. โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

๑. จิตปรหมัตถ์

ก. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๓. อรูปาวจรจิต ๑๒

๓.๑ อรูปาวจรกุศลจิต ๔

อากาसानุบายตนกุศลจิตต์

วิญญานานุบายตนกุศลจิตต์

อากิญจัญญายตนกุศลจิตต์

เนวสญญานาสญญายตนกุศลจิตต์

๑. จิตปรหมัตถ์

ก. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๓. อรูปาวจรจิต ๑๒

๓.๒ อรูปาวจรวิปากจิต ๔

อากาसानุบายตนวิปากจิตต์

วิญญานานุบายตนวิปากจิตต์

อากิญจัญญายตนวิปากจิตต์

เนวสญญานาสญญายตนวิปากจิตต์

๑. จิตปรหมัตถ์

ก. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๓. อรูปาวจรจิต ๑๒

๓.๓ อรูปาวจรกิริยาจิต ๔

อากาसानุบายตนกิริยาจิตต์

วิญญานานุบายตนกิริยาจิตต์

อากิญจัญญายตนกิริยาจิตต์

เนวสญญานาสญญายตนกิริยาจิตต์

๑. จิตปรมัตถ์

สพฺพโส รุปสญฺญานํ สมตฺกุกมา ปฏฺฐิสสญฺญานํ อตฺถงฺคมา
นानตฺตสญฺญานํ อมนสิการา “อนนฺโต อากาโส”ติ

อากาसानญฺจายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ,

สพฺพโส อากาसानญฺจายตฺนํ สมตฺกุกมม

“อนนฺตํ วิญฺญาณนุ”ติ วิญฺญาณญฺจายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ,

(อภิ.วิ. ๓๕/๕๐๘ ฌานวิภังค์)

๑. จิตปรมัตถ์

สพฺพโส วิญญาณญายตนํ สมตีกกมม

“นตฺถิ กิณฺจี้”ติ **อาภิณฺจญฺญาตฺนํ** อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ,

สพฺพโส อาภิณฺจญฺญาตฺนํ สมตีกกมม

เนวสญฺญานาสญฺญาตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ.

(อภิ.วิ. ๓๕/๕๐๘ ฌานวิภังค์)

๑. จิตปรมัตถ์

ก. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๑. กามาวจรจิต ๕๔

๒. รูปาวจรจิต ๑๕

๓. อรูปาวจรจิต ๑๒

๔. โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

๔.๑ โลกุตตรกุศลจิต ๔

๔.๒ โลกุตตรวิบากจิต ๔

๑. จิตปรมัตถ์

ก. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๔. โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

๔.๑ โลกุตตรกุศลจิต ๔

โสตปาตติมคฺคจิตตํ

สภทาคามิมคฺคจิตตํ

อนาคามิมคฺคจิตตํ

อรหตฺตมคฺคจิตตํ

๑. จิตปรมัตถ์

ก. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๔. โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

๔.๒ โลกุตตรวิบากจิต ๔

โสภาปตฺติผลจิตต์

สกทาคามีผลจิตต์

อนาคามีผลจิตต์

อรหตฺตผลจิตต์

๑. จิตปรมัตถ์

ก. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๔.๑ มัคคจิต ๒๐

วิตกกุวิจารณ์ปีติสุขเขกคตาสहित์ ปฐมชุฌมานโสตาปัตติมคคจิตต์

วิจารณ์ปีติสุขเขกคตาสहित์ ทุตติยชุฌมานโสตาปัตติมคคจิตต์

ปีติสุขเขกคตาสहित์ ตติยชุฌมานโสตาปัตติมคคจิตต์

สุขเขกคตาสहित์ จตุตถชุฌมานโสตาปัตติมคคจิตต์

อุปกุเขกคตาสहित์ ปณจมชุฌมานโสตาปัตติมคคจิตต์

สกทาคามิมคคจิตต์ (๕) .. อนาคามิมคคจิตต์ (๕) .. อรหตตมคคจิตต์ (๕)

๑. จิตปรมัตถ์

ก. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๔.๒ ผลจิต ๒๐

วิตกกถาวิจาร์ปิติสุเขกคคตาสหิต์ ปรมชฌมานไสตอปตติผลจิตต์

วิจาร์ปิติสุเขกคคตาสหิต์ ทุตติยชฌมานไสตอปตติผลจิตต์

ปิติสุเขกคคตาสหิต์ ตตติยชฌมานไสตอปตติผลจิตต์

สุเขกคคตาสหิต์ จตตตถชฌมานไสตอปตติผลจิตต์

อุเปกขุเขกคคตาสหิต์ ปณจมชฌมานไสตอปตติผลจิตต์

สกทาคามีผลจิตต์ (๕) .. อนาคามีผลจิตต์ (๕) .. อรหตตผลจิตต์ (๕)

๑. จิตปรมัตถ์

กตเม ฌมา กุสลา. ยสมึ สมเย **โลกุตตรั ฌานั** ภาเวติ นียยานิกั
อปจยคามึ ทิฏฐิจิตานั ปหานาย ปจมาย ญมียา ปตติยา,
วิวิจเจว กามะหิ วิวิจจ อกุสเลหิ ฌมเมหิ สวิตกั สวิจาร์ วิเวกขั
ปิติสุขั **ปจมั ฌานั** อุปสมปชช วิหระติ ทุกขปฏูปทั ทนุธาภินุณั;
ตสมึ สมเย ผสโส โหติ, เวทนา โหติ, สญญา โหติ, เจตนา โหติ,
จิตตั โหติ; วิตกโก โหติ, วิจาร์โ โหติ, ปิติ โหติ, สุขั โหติ,..
สมโถ โหติ, วิปสสนา โหติ; ปคคาโ โหติ, อวิกเขโป โหติ,
เย วา ปน ตสมึ สมเย อญเณปิ อตถิ ปฏิจจสมุปปนุณา อรูปโน ฌมา,
อิเม ฌมา กุสลา.

(อภิ.สั. ๓๔/๒๗๗ โลกุตตรกุศล)

๑. จิตปรมัตถ์

กตเม ฌมมา กุสลา. ยสฺมี สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ
นียฺยานิกํ อปจยคามิ รุปราคอรุปราคมานอุทฺธจฺจอวิชฺชาย
อนวเสสปปหานาย จตฺตถาย ญมียา ปตฺติยา,
วิวิจฺเจว กามะหิ... ปจฺมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ
ทุกฺขปฏฺฐิปปํ ทนฺธาภิญฺญํ; ตสฺมี สมเย ผสฺโส โหติ,...
อณฺณทริยํ โหติ,... อวิกฺเขโป โหติ;... อิมะ ฌมมา กุสลา.

(อภ.สํ. ๓๔/๒๖๓ โลกุตฺตรกุศล)

๑. จิตปรมัตถ์

อิธ มหาลล ฤกขุ ตินฺณํ สลฺโณชนานํ ปรลฺกขยา

โสตาปนฺโน โหติ อวณิปาตธมฺโม นลยโต สมนฺโพธิปรายโน.

อยมปิ โข มหาลล ธมฺโม อุตฺตริตโร จ ปณฺีตตโร จ,

ยสฺส สจฺฉิกิริยาเหตุ ฤกขุ มยิ พุรหฺมจริยํ จรนฺติ.

(ที.สี่. ๙/๓๗๓ มหาลลิสฺุตร)

๑. จิตปรมัตถ์

ปุณ จปรํ มหาลึ ภิกขุ ตินฺนํ สลฺโยชนานํ ปริกฺขยา
ราศโทสโมหานํ ตนฺตฺตา สกทาคามิ โหติ,

สกีเทว อิมํ โลกํ อาคนฺตฺวา ทุกฺขสฺสนฺตํ กโรติ.

อยมฺปิ โข มหาลึ ฐมฺโม อุตฺตริตโร จ ปณฺีตฺตโร จ,

ยสฺส สจฺฉิกิริยาเหตุ ภิกขุ มยิ พุรหมจฺริยํ จรฺนฺติ.

(ที.ส. ๙/๓๗๓ มหาลิสฺุตฺร)

๑. จิตปรมัตถ์

ปุณ จปรํ มหาลล ฤกขุ ปณฺจนนํ โอรมภาคิยานํ
สณฺโณชนานํ ปริกขยา โอปปาติโก โหติ
ตตถ ปรีนัพพายี อนาวตติธมฺโม ตสฺมา โลกา.
อยมปิ โข มหาลล ธมฺโม อุตฺตริตโร จ ปณฺีตตโร จ,
ยสฺส สจฺฉิกิริยาเหตุ ฤกขุ มยิ พุรหมจริยํ จรนฺติ.

(ที.ส. ๙/๓๗๓ มหาลลิสฺุตร)

๑. จิตปรมัตถ์

ปุณ จปรํ มหาลล ฤกขุ อาสวานํ ขยา

อนาสวํ เจโตวิมุตตี ปญญาวิมุตตี ทิฏฐเจ ว ฌมเม

สยํ อภิญญา สจจฉิกตวา อุปสมุปชช วิหรตี.

อยมปิ โข มหาลล ฌมโม อุตตริตโร จ ปณืตตโร จ,

ยสฺส สจจฉิกิริยาเหตุ ฤกขุ มยิ พุรหมจริยํ จรนฺตี.

(ที.สี่. ๙/๓๗๓ มหาลลสูตร)

๑. จิตปรมาตม์

ภทหนัย : วัธการจําแนกจิต ๙ แบบ

๑. จิตปรหมัตถ์

(๑) จิต ๘๙ โดยชาติ

๑. อกุศลจิต ๑๒

๒. กุศลจิต ๒๑

๓. วิบากจิต ๓๖

๔. กิริยาจิต ๒๐

๑. จิตปรหมัตถ์

(๒) จิต ๘๙ โดยภูมิ

๑. กามาวจรจิต ๕๔

๒. รูปาวจรจิต ๑๕

๓. อรูปาวจรจิต ๑๒

๔. โลกุตตรจิต ๘

๑. จิตปรมาัตถ์

(๓) จิต ๘๙ โดยโสภณะ

๑. โสภณจิต มี ๕๙ คือ กามโสภณจิต ๒๔,
มหัคคตจิต ๒๗, โลกุตตรจิต ๘
๒. อโสภณจิต มี ๓๐ คือ อกุศลจิต ๑๒,
อเหตุกจิต ๑๘

๑. จิตปรมาตม์

(๔) จิต ๘๙ โดยโลกะ

๑. โลกีย์จิต ๘๑

๒. โลกุตตรจิต ๘

๑. จิตปรมาัตถ์

(๕) จิต ๘๙ โดยเหตุ

๑. อเหตุกจิต ๑๘

๒. สเหตุกจิต ๗๑

๑. จิตปรมาตม์

(๖) จิต ๘๙ โดยฌาน

๑. อฌานจิต ๕๔

๒. ฌานจิต ๓๕

๑. จิตปรมาตม์

(๖) จิต ๘๙ โดยฌาน

๑. อฌานจิต ๕๔

๒. ฌานจิต ๓๕

๑. จิตปรมัตถ์

(๗) จิต ๑๒๑ โดยเวทนา

๑. สุขสหคตจิต ๑

๒. ทุกขสหคตจิต ๑

๓. โสมนัสสสหคตจิต ๖๒

๔. โทมนัสสสหคตจิต ๒

๕. อุเบกขาสหคตจิต ๕๕

๑. จิตปรมาตม์

(๘) จิต ๘๙ โดยสัมปโยคะ

๑. สัมปยุตตจิต ๕๕

๒. วิปปยุตตจิต ๓๔

๑. จิตปรมัตถ์

(๙) จิต ๑๒๑ โดยสังฆาร

๑. อสังขาริกจิต ๓๗

๒. สสังขาริกจิต ๘๔

สวัสดีครับ